

سفره‌ای به نام «هفت‌سین»

عید نوروز یکی از اعیاد باستانی ما ایرانیان است که آداب و رسوم ویژه‌ی خود را دارد؛ از جمله این موارد سفره هفت‌سین است...

ایسنا/آذربایجان شرقی عید نوروز یکی از اعیاد باستانی ما ایرانیان است که آداب و رسوم ویژه‌ی خود را دارد؛ از جمله این موارد سفره هفت سین است که از گذشته‌های دور در میان ایرانیان باب بوده و هر ساله با نزدیک شدن به تحویل سال، مردم ایران تدارک آن را می‌بینند.

عید نوروز سرآغاز فصلی است که زمین مهبای زندگی شده و کشت و زرع جانی دوباره می‌گیرد، مردمان گذشته‌های دور نیز عید نوروز را سرآغاز «نو شدن و زنده شدن زمین» دانسته و آمدن آن را جشن می‌گرفتند.

مردمان آن زمان آداب و رسوم بسیاری برای استقبال از فصل بهار تدارک دیده و حتی روزها قبل از فرارسیدن عید، خود را مهبای این جشن بزرگ می‌کردند. امروز نیز برخی از آداب و سنن این ایام از گذشتگان به یادگار مانده و مردمان امروزی نیز به نیابت از گذشتگان این عید باستانی را جشن می‌گیرند که یکی از این سنن‌ها، سفره هفت سین است.

امروزه نیز مردم ایران سفره هفت سین را چند ساعت مانده به زمان تحویل سال نو آماده می‌کنند و مواد خوراکی که ابتدای آنها با سین آغاز می‌شود از قبیل سنجد، سبزه، سمنو، سکه، سیب، سماق و سیر را بر سر سفره می‌گذارند.

تاریخچه سفره هفت سین

هفت در زبان باستانی به نام «امرداد» است. امرداد به معنای جاودانگی است و از آن جایی که این عدد معنای زیبای زندگی و جاودانگی را می‌دهد، هفت واژه را انتخاب کرده و بر سفره‌ی نوروزی می‌چیدند.

هفت در میان اعداد از اهمیت و ارزش خاصی برخوردار است. هفت برای ایران و ایرانیان باستان مقدس بود و برای مفاهیم مثبت، خوش یمنی و فال نیک به کار می‌بردند.

در تاریخچه‌ی سفره هفت سین به روایتی «سین» واژه‌ی اول نام هفت فرشته باستانی پارسی است که همه‌ی آن‌ها دارای ویژگی‌های خاص و نیکو بودند.

البته تاریخچه‌ی سفره هفت سین هنوز به طور کامل مشخص نیست. برخی پژوهشگران ذکر می‌کنند که در گذشته برای ارج نهادن به برکات زمینی، سفره‌ای با هفت نماد برای نوروز یا جشن مهرگان می‌گستراندند که می‌توانست با حرف‌های مختلفی آغاز شود؛ در واقع ضرورتی برای شروع آنها با حرف «س» نبوده است.

در کتاب المحاسن و الاضداد منسوب به جاحظ و آثار الباقیه از ابوریحان بیرونی، اشاره می‌شود به سبز کردن هفت نوع غله‌ی مختلف برای نوروز در بین ایرانیان. بیرونی در این مورد می‌گوید: «در این روز هر چوبی که خشک شده بود، سبز شد و مردم گفتند (روز نو) یعنی روزی نوین و هر شخص از راه تبرک به این روز در طشتی جو کاشت سپس، این رسم در ایرانیان پایدار ماند که روز نوروز در کنار خانه هفت صنف از غلات در هفت استوانه بکارد.

طاش کبری زاده، مورخ عثمانی در کتاب «مفتاح السعادة و مصباح السیادة» به «هفت سین» نوروز چنین اشاره کرده است: «از عادت‌های ایرانیان در عیدهایشان؛ و از عادت‌هایشان در نوروز این است که هفت چیز که اول نام آن‌ها «سین» است فراهم می‌کنند و آن‌ها را می‌خورند، و آن هفت چیز: شکر، کنجد، گونه‌ای آرد سپید، به، سماق، سداب و سقنقر است.

از نظر برخی نیز در آیین نوروزی ساسانیان، عدد «هفت» اهمیت داشته است؛ مثلاً در کتاب المحاسن و الاضداد آمده است که ساسانیان در نوروز هفت دانه را بر هفت ستون می‌کاشتند یا نانی می‌پختند از هفت غله‌ی مختلف؛ به همین دلیل است که این گروه هفت سین را تکامل و تداوم همان سنت باستانی می‌دانند البته برخی نیز در مورد «هفت سین» و ارتباط آن با سنت‌های باستانی، نظرات دیگری نیز دارند.

سین اول سبزه

سبزه هفت سین، یادآور سبزی و رویش طبیعت است. سبزه در واقع نماد نوزایی و تولد مجدد به حساب می آید که بی ربط به تولد دوباره زمین در بهار نیست. حضور سبزه در میان هفت سین به این دلیل است که باعث شود سال آینده، شاداب سرسبز و خرم باشد. همچنین رنگ سبزه، یکی از رنگ های آرامش بخش است و دیدن آن در میان سفره باعث سبکی و نشاط روح می شود. بسیاری در سیزدهمین روز فروردین، در حین گره زدن سبزه آرزو می کنند و بعد آن را به آب روان می سپارند.

سین دوم سیب

سیب در باور بسیاری از مردم و افسانه های قدیمی، نشان دهنده ی زیبایی است؛ بنابراین اغلب اوقات برای نشان دادن زیبایی یک نفر او را به سیب تشبیه می کنند. در سفره هفت سین نیز سیب نماد زیبایی و سلامتی است. در واقع با گذاشتن سیب، خانواده سعی می کنند، از آسیب و گزند دوری کنند.

سین سوم سمنو

برای سمنو معانی مختلفی در نظر گرفته شده است گفته می شود، سمنو نماد برکت و فراوانی است و حضور آن در سفره، سالی پر از خیر و برکت را تضمین می کند همچنین به دلیل اینکه سمنو غذایی مقوی است و از گندم تهیه می شود، نماد قدرت نیز به آن نسبت داده می شود.

سین چهارم سنجد

سنجد نماد فرزاندگی و خرد است و حضور آن در میان هفت سین نشانه ی این است که هرکس با خود عهد کند، با آغاز سال نو هرکاری را سنجدیده انجام دهد و عقلانی کار کند. برخی نیز معتقد هستند، سنجد پرورش دهنده ی قوای احساسی است و به همین دلیل نماد عشق انسان ها به یکدیگر نیز می تواند باشد.

سین پنجم سیر

سیر، گیاهی با خاصیت های فراوان است که به عنوان دارو نیز به کار می رود. از سوی دیگر، سیر خاصیت ضدعفونی کننده نیز دارد و استفاده از آن برای پیشگیری از بیماری ها توصیه می شود. یکی از دلایل گذاشتن سیر سر سفره به ارمغان آوردن تندرستی است البته سیر نماد مناعت طبع هم محسوب می شود و حضور آن در سفره هفت سین، برای یادآوری قناعت به انسان و سیرچشمی و حریص نبودن برای مال دنیا است.

سین ششم سرکه

سرکه در برخی منابع، نماد شکیبایی است. شاید سرکه به دلیل فرآیند طولانی به عمل آمدن به این نماد مشهور شده باشد. به جز شکیبایی، سرکه نماد تسلیم و رضا نیز می باشد. در ادبیات ایرانی سرکه به عنوان نماد اضطراب و اشک شناخته شده و حضور آن در سر سفره هفت سین برای یادآوری ناملايمات زندگی و دعوت به پذیرش و صبوری در برابر مشکلات است.

سین هفتم سماق

سماق که یادآور سرخی خورشید هنگام طلوع بوده، نماد طلوع و آغاز دوباره است و انسان را به شروعی دوباره و پراورزی دعوت می کند.

قرآن کریم

قرآن کریم نیز یکی از اجزای سفره هفت سین است که بعد از ورود اسلام به این سفره اضافه شد. وجود قرآن در سفره هفت سین برای توکل به خدا و درخواست مقدر کردن سالی خوب برای اعضای خانواده است.

آینه

آینه نماد روشنایی، شفافیت و پاکی است و باید بالای سفره قرار گیرد. از دلایل گذاشتن آینه در سفره هفت سین این است که سال را بدون دروغ شروع کنیم و به پایان برسانیم.

سنبل

سنبل، یکی از زیباترین اجزای سفره هفت سین به حساب می آید. این گل زیبا، نماد بهار است و گوشه ای از زیبایی طبیعت را به سفره ها می آورد.

سکه

سکه یکی از اجزای سفره هفت سین است که نماد دارایی و ثروت است و برای داشتن سالی پر از ثروت و مکتب سر سفره هفت سین قرار می گیرد.

ماهی قرمز

ماهی قرمز که احتمالا کمتر از یک قرن پیش به سفره هفت سین ایرانی ها اضافه شده، در اصل نماد سال نوی چینی است؛ اما در ایران نیز از گذشته تندیس آن وجود داشت؛ ماهی قرمز نماد تازگی، تکاپو، جنبش و حرکت است. معمولا ماهی را در تنگی شفاف قرار می دهند و حضور آن در سفره برای شروع سالی با انرژی و سرزندگی است.

تخم مرغ

تخم مرغ نماد زایش و تولد است. معمولا تخم مرغ هایی که سر سفره هفت سین می گذارند را رنگ و تزئین می کنند.

شمع

شمع نماد فروغ و روشنایی است و حضور آن سفره هفت سین را روشن می کند. در بعضی خانواده ها رسم است به تعداد فرزندان خانه، شمع در شمعدان قرار دهند.

شیرینی

نبات و شیرینی نیز نماد شیرین کامی هستند و برای داشتن سالی پر از خاطرات شیرین و همچنین چشیدن شیرینی در ابتدای سال نو در سفره هفت سین قرار می گیرند.

البته به جز مواردی که گفته شد بنابه سلیقه و رسوم هر قومی، موارد دیگری مثل گندم، جامی پر از آب با چند قطره گلاب وhellip; نیز سر سفره هفت سین گذاشته می شود.

منابع:

کتاب آیین ها و آداب نوروز

کتاب آداب و سنن عید نوروز در ایران